

Vor kunstopfattelses transformering

Af Henning Transgård

Det forekommer mig, at vor kunstopfattelse i disse år undermineres fra forskellige sider, og i det følgende vil jeg forsøge at tage bestik af nogle af disse nye synspunkter og omvurderinger.

*

En af de interessanteste filmfolk at nævne i forbindelse med problemstillingen *kunsten og virkeligheden* er Jean Rouch, om hvem Louis Marcorelles engang sagde, at han skrev historie samtidig med at han skabte den. I „La Pyramide Humaine“ bringer Rouch således 2 grupper, en hvid og en farvet, sammen og skildrer deres forsøg på at leve sammen, og en lignende metode anvendes i hans „Chronique d'un Eté“.

Rouchs opfattelse (model) af forholdet forsker-objekt (virkelighed) er herved i opposition til naturvidenskabernes model af dette forhold, som filmen normalt bygger på. Denne model er i princippet en måling, en beskrivelse, et hjørne af virkeligheden set gennem et temperament, mens den nye samfundsvidenskabelige model (Rouch er sociolog) fremhæver iagttagereens indflydelse på objektet, *opbevarer adskillelsen mellem iagttagere og iagttaget* og ser hele processen som en serie gensidige påvirkninger.

Iøvrigt har den franske romanforfatter *Michel Butor* fremsat lignende synspunkter og f. eks. peget på en romans ændring af den beskrevne virkelighed.

*

Implicit i alt dette er imidlertid den antagelse, at kunsten *ikke* er væsensforskellig fra anden kommunikation i samfundet, hvilket jo i forhold til den traditionelle kunstopfattelse må betegnes som en devaluering, hvad der også kommer til udtryk i mange udtalelser, hvor kunsten ligesom bliver fundet for let i forhold til virkeligheden.

Sidney Newman, den nye leder af B.B.C.'s TV drama-afdeling, har således udtalt følgende: „There is a tremendous need for dramatising the problems of an increasing materialism. I like plays about advertising agencies. I like plays about take-over bids. I like plays about the people who are in a position of leadership

and control: very dramatic figures – and they wear ordinary suits today, they are not generals any more and not necessarily eminent statesmen.“ Erstat ordet *plays* med dokumentarfilm, reportage eller rapport!

Endnu mere aggressive over for den traditionelle kunstopfattelse er de bemærkninger, den franske forfatter *Claude Simon* har fremsat i forbindelse med udgivelsen af sin roman om den spanske borgerkrig. Simon kritiserede kollegaen *André Malraux's* bog „Håbet“ med samme tema, fordi Malraux „ud fra sin opfattelse af romanens (kunstens) funktion og væsen optræder som den gudlignende digter, der påstår at kende alt om sine personer, og som i en opdigtet handling med opdigtede personer tror at kunne bringe vidnesbyrd om en hel epoke“. I sin bog har Simon „kun villet beskrive, hvad den spanske revolution var for ham personligt ud fra den opfattelse, at alt, hvad han med redelighed kan sige at kende til denne revolution, er det, han selv har oplevet med sine egne sanser“. (Citatene er fra en artikel af *Niels Egebak* i *Aktuelts* tillæg *Week-end* 20/5–62).

Dette fører os logisk over i spørgsmålet *hvorfor*, spørgsmålet om motiver, hvor man oftest træffer på, hvad man kunne kalde det psykoterapeutiske synspunkt, her fremsat af *Villy Sørensen*: „Kunsten er ikke afskrækkende, fordi den er intellektuelt svær tilgængelig, men fordi den er ubehagelig, fordi den stiller et krav meget mere nærgående end al mulig filosofi. Min personlige erfaring er den, at megen digtning mislykkes for mig og noget lykkes. Og forskellen mellem disse 2 former for digtning er meget let at føle for en selv. Det der mislykkes, er det der bunder i forfængelighed. Ikke bare i den forstand, at man har villet skrive om et større tema, end man kunne magte, men også i den forstand, at man skriver ud fra visse følelser, som ikke er ægte.“ „Det vil sige ens egne?“ „Jeg vil snarere sige, at de er ens egne men ikke følelser. Følelser er altid rettet mod nogen eller noget i omverdenen, mens de „følelser“, der ikke kan skabes kunst af, kun har en selv som genstand. En følen sig. Eller altså forfængelighed. Det vil ikke sige, at kunstneren i de værker, der lykkes, er et ædelt følende menneske, men at følelselivet, som altid er kunstværkets grundlag, i selve værket undergår en renelse. Denne ople-

Fra Jean Rouchs „Chronique d'un été“

velse ligger bag min distinktion mellem det private og det personlige.“ (Interview med Villy Sørensen i Information).

Til sidst et kort referat af kulturhistorikeren Raymond Williams' („The Long Revolution“ og „Culture and Society“) kulturopfattelse. Ifølge Williams kan ordet kultur bruges om 3 ting: 1. den levende kultur (kultur er vaner), 2. hele den optegnede kultur og 3. vort udvalg af 2, den selektive kultur, som igen er en del af vore forudsætninger og altså en del af 1.,

vor umiddelbare oplevelse af os selv og vor omverden. Men ved kun at anvende én betegnelse for hele den optegnede kultur skelner Williams altså heller ikke mellem kunst og anden kommunikation.

For at summere: Vor kunstopfattelse angribes fra forskellige vinkler: 1. Kunsten betragtes med mistillid i forhold til virkeligheden. 2. Kunsten ses som en form for psykoterapi. 3. Der sættes lighedstegn mellem kunsten og anden kommunikation i samfundet.

TIDSSKRIFTERNE

Der kommer stadig flere nye filmtidsskrifter, og karakteristisk er det, at de ofte opstår i opposition til de etablerede ældre tidsskrifter. At der i England er flere grupper, som er absolut utilfredse med „Sight and Sound“ er ingen hemmelighed, og „Movie“ er et nyt organ, hvor mere eller mindre rebelske og talentfulde unge skribenter kan lufte deres mere eller mindre originale synspunkter. Der er hidtil kommet tre numre i et ualmindeligt smukt ydre udstyr. Et nummer har været helliget Otto Preminger, og nr. 3 indeholder første del af en Hitchcock-artikel, en artikel om Minnelli, og manuskriptet til Chris Markers „Cuba Si!“

Også i USA vrimler det frem med nye tidsskrifter. „Vision“ er et New Yorker-tidsskrift, der foreløbig udkommer i duplikeret form, og som først og frem-

most henvender sig til et filmklubpublikum. Indholdet i nr. 2 har ikke meget mere end lokal interesse. Flere af de ældre betydningsfulde tidsskrifter har i den senere tid ekscelleret i numre, helliget et bestemt emne. Oktober-nummeret af „Positif“ er således helt optaget af Marilyn Monroe, „Cinéma 62“ har i et af sine seneste numre behandlet „Le western“. November-nummeret beskæftiger sig også med MM. Blake Edwards har fået sit eget nummer af „Présence du Cinéma“ (nr. 15-16, september-oktober). „Chaplin“s oktober-nummer (nr. 31) drejer sig om polsk film og indeholder bl. a. leksikalsk-korte karakteristikker af ca. 30 polske filmfolk.

„Films and Filming“ bliver større og større. Novembernummeret er på næsten 80 sider og har artikler af Leopoldo Torre-Nilsson og Mark Robson. I serien „Great Films of the Century“ er turen kommet til „La règle du jeu“, og i artikelrækken „The Decade“ er man nu nået til Frankrig.